

totis desiderii affectanda. Hæc enim visio confirmatio est, sicut Joannes apostolus ait: *Nunc filii Dei sumus, sed nondum apparuit quid erimus. Scimus quia, cum apparuerit, similes ei erimus, quia videbimus eum sicuti est* (I Joan. III, 2). Hæc visio vita æterna est, sicut ipsa in Evangelio Veritas ait: *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum, et quem misisti Jesum Christum* (Joan. XVII, 3). Odibilis macula, quæ beatam hanc nobis adimit visionem, et execrabilis negligentia, qua dissimulamus interim illius oculi mundationem. Ut enim corporeus nobis visus aut humore interiori, aut exterioris injectione pulveris impeditur: sic et intuitus spiritualis interdum quidem propriæ carnis illecebris, interdum curiositate sæculari et ambitione turbatur. Quod quidem non minus nos experientia propria, quam divina pagina docet, ubi legitur scriptum: *Corpus quod corrumpitur, aggravat animam, et deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem* (Sap. IX, 15). In utroque tamen solum quod hebetat et confundit obtutum, peccatum est: nec aliud inter oculum et lucem, inter Deum et hominem separare videtur. Quamdiu enim in hoc corpore sumus, peregrinamur a Domino. Non utique corporis est culpa, hujus scilicet, quod gerimus corpus mortis: magis autem quod corpus peccati sit caro, in qua bonum non est, sed potius lex peccati. Interdum tamen corporeus oculus, non adhuc festuca manente, sed jam sublata vel exsufflata, aliquandiu caligare videtur: quod quidem et ipsum in interiori oculo qui in spiritu ambulat, sæpius experitur. Neque enim ubi ferrum extraxeris, continuo vulnus redditum est sanitati: sed tunc primum necessus est adhibere fomenta et operam dare curationi. Nemo ergo sentinam ejiciens, mundatum sese protinus arbitretur: quia nemo novit se multis interim purificationibus egere. Nec modo lavandum aqua, sed et purgandum et examinandum igni, ut dicat: *Transivimus per ignem et aquam, et eduxisti nos in refrigerium* (Psal. LXV, 12). *Beati ergo mundo corde quoniam ipsi Deum videbunt*: nunc quidem per speculum in ænigmate; in futuro autem facie ad faciem, ubi nimirum faciei nostræ fuerit consummata mundities, ut sibi eam exhibeat gloriosam, non habentem maculam neque rugam.

CAPUT XVIII.

Pacificos merito beatificari nomine filiorum Dei.

31. Ubi opportune illico subinfertur: *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur* (Matth. v, 9). Est enim homo pacatus, qui bona pro bonis reddens, quantum in se est, nemini vult nocere. Est alius patiens, qui non reddens mala pro malis, etiam potens est sustinere nocentem. Est et pacificus, qui bona pro malis reddens, in promptu habet et prodesse nocenti. Primus quidem parvulus est, et facile scandalizatur: nec facile qui hujusmodi est, in hoc sæculo nequam et pleno scandalis poterit obtinere salutem. Secundus, ut scriptum est, in patientia sua possidet animam suam (Luc. XXI, 19). Nam tertius quidem non

modo suam possidet, sed et multorum animas lucrificat. Primus, quantum in ipso est, pacem habet; secundus pacem tenet, tertius pacem facit. Merito proinde beatificatur nomine filii, quod opus filii impleverit, ut post suam non ingratus reconciliationem, etiam alios reconciliet Patri suo: siquidem qui bene ministraverit, bonum gradum sibi acquirit (I Tim. III, 13); nec in domo patris gradus melior credendus est, quam filii. Si enim filii, et hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi (Rom. VIII, 17), ut quemadmodum ipse dicit, ubi ipse est, ibi sit et minister suus (Joan. XII, 26). Fatigavimus vos prolixitate sermonis, et detinuitis ultra quam oporteret. Ex hoc jam finem loquacitati nostræ, quem non imperat verecundia, videtur imperare vel hora. Mementote tamen Apostoli, quem aliquando verbum prædicationis usque in mediam noctem legitis protraxisse. *Utinam adhuc, ut ipsius verbis utar, sustineatis modicum quid insipientiæ meæ. Emulor enim vos Dei emulatione* (II Cor. XI, 4, 2).

CAPUT XIX.

Graviter perstringit ambitiosos, qui temere et indigne sacras Ecclesie functiones usurpant.

52. Filioli, quis demonstrabit vobis fugere a ventura ira? Nemo enim magis iram meretur, quam amicum simulans inimicus. Juda, osculo tradis Filium hominis, homo unanimes, qui simul mecum dulces capiebas cibos, qui in paropside manum pariter intinxisti! Non est tibi pars in oratione, qua orat ad Patrem et dicit: *Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt* (Luc. XXIII, 34). Væ vobis qui clavem tollitis non scientiæ solum, sed et auctoritatis! nec ipsi introitis, et multipliciter impeditis quos introducere debuistis. Tollitis enim et non accipitis claves. De quibus Dominus queritur per prophetam: *Ipsi regnaverunt, et non ex me: principes existiterunt, et ego non vocavi eos* (Osee VIII, 4). Unde tantus prelationis ardor, unde ambitionis impudentia tanta, unde vesania tanta præsumptionis humanæ? Audetne aliquis vestrum terreni cujuslibet reguli, non præcipiente aut etiam prohibente eo, occupare ministeria, præripere beneficia, negotia dispensare? Nec tu Deum putes, quæ in magna domo sua a vasis iræ aptis in interitum sustinet, approbare. Multi quidem veniunt, sed considera quis vocetur. Ordinem ipsum dominici sermonis attende.

Beati, inquit, mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt: ac deinde, *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur* (Matth. v, 8, 9). Mundicordes utique vocat Pater cœlestis, qui non quærunt quæ sua sunt, sed quæ Jesu Christi: nec quod sibi utile, sed quod multis. *Petre, inquit, amas me? Domine, tu scis quia amo te. Pasce, ait, oves meas* (Joan. XXI, 17). Quando enim sic amatas oves committeret non amanti? Nimirum hoc quæratur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniatur. Væ ministris infidelibus, qui necdum reconciliati, reconciliationis alienæ negotia, quasi homines qui justitiam fecerint, apprehendunt. Væ filiis iræ, qui se ministros gratiæ profitentur. Væ

filiis iræ, qui pacificorum sibi usurpare gradus et nomina non verentur. Væ filiis iræ, qui fideles sese mediatores pacis, ut peccata populi comedant, mentionantur. Væ qui ambulantes in carne, Deo placere non possunt, et placere velle præsumunt.

33. Non miramur, fratres, quicumque præsentem statum Ecclesiæ miseramur; non miramur, de radice colubri regulum orientem. Non miramur, si vindemiat vineam Domini, qui institutam a Domino prætergreditur viam. Impudentem enim pacifici gradum et filii Dei vices occupat homo, qui nec primam quidem adhuc vocem Domini ad cor revocantis audivit: aut si quando forsitan cæperit audire, resiliens fugit ad folia, ut absconderetur in eis. Propterea necdum peccare quievit, sed longam adhuc trahit restem: necdum factus est vir videns paupertatem suam, sed dicit, quia dives sum, et nullius ego, cum sit pauper, et nudus, et miser, et miserabilis. Nihil illi de spiritu mansuetudinis, quo præoccupatos in delicto possit instruere, considerans seipsum, ne et ipse tentetur. Compunctionis lacrymas nesciens, lætatur magis cum male fecerit, et in rebus pessimis exultat. Nimirum unus eorum est, quibus Dominus ait: *Væ vobis qui ridetis nunc, quoniam flebitis* (Luc. VI, 25). Pecuniam, non justitiam concupiscit; oculi ejus omne sublime vident. Insatiabiliter surrit dignitates, gloriam sitit humanam. Procul ab eo misericordiæ viscera: sævire potius et tyrannum exhibere lætatur; quæstum æstimat pietatem. Quid de munditia cordis loquar? Utinam non illud oblivioni dedisset tanquam mortuus a corde! utinam non esset columba seducta non habens cor! utinam esset quod vel deforis est mundum, nec ea quæ corporalis est maculata tunica inveniretur, ut obediret vel in hac parte dicenti: *Mundamini, qui fertis vasa Domini* (Isa. LII, 11).

CAPUT XX.

Arguit incontinentes, qui sacros Ordines impudenter temerare non verentur.

34. Non accusamus universitatem, sed nec unit versitatem possumus excusare. Reliquit sibi Dominus multa millia. Alioquin nisi eorum nos excusaret justitia, et illud nobis semen sanctum Dominus sabaoth reliquisset, olim jam sicut Sodoma subversi essemus, et sicut Gomorra similiter perissemus. Dilatata siquidem videtur Ecclesia; ipse etiam cleri sacratissimus Ordo: fratrum numerus super numerum multiplicatus est (92). Verum etsi multiplicasti gentem, Domine, non magnificasti lætitiæ, dum nihil minus apparet decessisse meriti, quam numeri accessisse. Curritur passim ad sacros Ordines et reverenda ipsis quoque spiritibus angelicis ministeria homines apprehendunt sine reverentia sine consideratione. Neque enim signum regni occupare cœlestis, aut illius timent imperii gestare coronam, in quibus avaritia regnat, ambitio imperat,

(92) Varia est hujus loci lectio in editis et scriptis Editio Spirensis anni 1501 habet, *sacratissimus ordo super numerum multiplicatus est*. Editio anni 1520

dominatur superbia, sed et iniquitas, luxuria etiam principatur: in quibus et pessima forte apparent intra parietes abominatio, si juxta Ezechielis prophetiam parietem fodiamus (Ezech. VIII, 8), ut in domo Dei videamus horrendum. Siquidem post fornicationes, post adulteria, post incestus, nec ipsæ quidem apud aliquos ignominie passiones et turpitudinis opera desunt. Utinam non fierent quæ usque adeo non conveniunt, ut [al. utinam] nec Apostolum scribere hæc (Rom. I, et Ephes. V), nec nos dicere oporteret! utinam nec dicentibus crederetur, quod humanum aliquando occupaverit animum tam abominanda cupido!

35. Nunquid non olim civitates illæ, spurcitiæ hujus matres, divino prædamnatæ judicio, et incendio sunt deletæ? (Gen. XIX.) Nunquid non gehennalis flamma moram non sustinens, execrabilem illam prævenit tollere nationem, quod ipsius specialiter essent peccata manifesta præcedentia ad judicium? Nunquid non et ipsam, utpote consciam tantæ confusionis, tellurem absumpsit ignis, sulphur, et spiritus procellarum? Nunquid non in lacum horribilem solum omne redactum est? Amputata sunt hydræ capita quinque, sed heu innumera surrexerunt. Quis reedificavit urbes flagitii? quis turpitudinis mœnia dilatavit? quis extendit propagines virulentas? Væ, væ, inimicus hominum sulfurei incendii reliquias infelices circumquaque dispersit, execrabili illo cinere Ecclesiæ corpus aspersit, et ipsorum quoque ministrorum ejus nonnullos sanie fetidissima spurcissimaque respersit. Heu! genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis, quis inter tua illa primordia tam divina, et spiritualibus affluentem charismatibus christianæ religionis ortum, credere posset, posse talia in te aliquando reperiri?

36. Ingrediuntur cum hac macula tabernaculum Dei viventis; inhabitant cum hac macula templum, sanctum Domini polluentes, judicium multiplex accepturi, quod et tam gravissimas conscientias gerunt, et nihilominus sese ingerunt in sanctuarium Dei. Tales enim non modo placant Deum, sed et magis irritant, dum videntur in cordibus suis dicere: Non requiret. Irritant plane et infensum reddunt sibi, vereor ne in his quibus eum propitiare debuerant. Utinam magis turrim inchoaturi, sedentes computarent, ne forte sumptus non habeant ad perficiendum. Utinam qui continere non valent, perfectionem temerarie profiteri, aut calibatu dare nomina vererentur. Sumptuosa siquidem turris est, et verbum grande, quod non omnes capere possunt. Esset autem siue dubio melius nubere, quam uri; et salvari in humili gradu fidelis populi, quam in cleri sublimitate et deterius vivere, et districtius judicari. Multi enim, non quidem omnes, sed tamen multi, certum est, nec latere queunt præ multitudine, ostram habet ubi: fratrum nomine forsitan intelliguntur cardinales, ut in epistola 48.

nec præ impudentia quærunt: multi utique libertatem, in qua vocati sunt, in occasionem carnis disse videntur, abstinentes remedio nuptiali, et in omne deiaceps flagitium effluentes.

CAPUT XXI.

Serio cohortatur ad penitentiam.

37. Parcite, obsecro, fratres, parcite animabus vestris, parcite sanguini qui pro vobis effusus est. Horrendum cavete periculum, ignem qui paratus est declinate. Invenitur tandem non irrisoria perfectionis professio; exhibeatur etiam virtus in specie pietatis. Non sit inanis cælibis vitæ forma, et vacua veritatis. Quidni periclitetur castitas in deliciis, humilitas in divitiis, pietas in negotiis, veritas in multiloquio, charitas in hoc sæculo nequam? Fugite de medio Babylonis, fugite, et salvate animas vestras. Convolve ad urbes refugii, ubi possitis et de præteritis agere penitentiam, et in præsentibus obtinere gratiam, et futuram gloriam fiducialiter præstolari. Non vos retardet conscientia peccatorum: quia ubi illa abundaverunt, superabundare gratia consuevit. Non penitentia austeritas ipsa deterreat. Neque enim condignæ sunt passionibus hujus temporis ad præteritam culpam, quæ remittitur; non ad præsentem consolationis gratiam, quæ immittitur; non ad futuram gloriam quæ promittitur nobis. Denique nulla est tanta amaritudo, quam non prophetica farina dulcoret (*IV Reg. iv, 41*), quam non sapida reddat sapientia, lignum vitæ (*Exod. xv, 25*)

38. Si verbis non creditis, operibus credite, exemplis acquiescite plurimorum. Currunt undique peccatores ad penitentiam, et natura pariter et consuetudine delicati exteriorem omnino asperitatem non reputant, ut exasperatæ conscientia leniantur. Nihil credentibus impossibile, nil amantibus difficile, nil asperum mitibus, nil humilibus arduum reperitur, quibus et gratia fert auxilium, et obediendi devotio lenit imperium. Quando ambulatis in magnis et mirabilibus super vos? Magnum prorsus et mirabile est ministerium esse Christi, et mysteriorum Dei dispensatorem. Longe super vos est ordo pacificorum, nisi forte, omissis gradibus præostensis, saltare magis, quam ascendere libet. Utinam tamen quisquis sic intrat, si fieri posset, tam fideliter ministraret, quam fiducialiter se ingressit. At difficile, fortassis et impossibile est, ut ex amara radice ambitionis, suavis fructus prodeat charitatis. Dico ego, si vultis audire, imo non ego, sed Dominus: *Cum vocatus fueris ad nuptias, recumbe in novissimo loco: quia omnis qui se exaltat, humiliabitur; et qui se humiliat, exaltabitur* (*Luc xiv, 10, 11*).

CAPUT XXII.

Bonorum pastorum est, docere; nec fugere persecutiones propter justitiam.

39. Beati, inquit, pacifici, quoniam filii Dei vocantur (*Matth. v, 9*). Considera diligenter non pacificos, sed pacificos commendari. Sunt enim qui dicunt, et non faciunt. Sane, quemadmodum non au-

ditores legis justii sunt, sed factores: sic non annuntiatores pacis sunt beati, sed actores. Utinam tamen nostri: quicumque videntur hodie Pharisæi (forte enim aliqui sunt), etsi non facerent, saltem dicerent quod oportet. Utinam qui sine sumptu Evangelium ponere nolunt, ponerent vel pro sumptu: utinam vel evangelizarent ut manducarent. Mercenarius, inquit, videt lupum venientem, et fugit (*Joan. x, 12*). Utinam hodie quicumque pastores non sunt, mercenarios gregi vellent se exhibere, non lupos: utinam ipsi non læderent, utinam non fugerent, nemine persequente, utinam non exponerent gregem, donec lupus veniens videretur. Nimirum sustinendi fuerant, si inveirentur, præsertim tempore pacis, recipientes mercedem suam, et pro mercede sua saltem in custodia gregis laborantes: dummodo non ipsi turbarent gregem, et gratis averterent a pascuis justitiæ et veritatis. Nam persecutio quidem iadubitanter mercenarios a pastoribus segregat et discernit. Quando enim transitoria damna non timeat, qui temporalia lucra sectatur? Quando terrenam sustineat persecutionem propter justitiam, qui terrenam mercedem plus quam justitiam quærunt? Beati, inquit, qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum caelorum. Pastorum hæc beatitudo, non mercenariorum, multo minus latronum est, vel luporum. Usque adeo siquidem persecutionem non sustinent propter justitiam, ut persecutionem malint, quam justitiam sustinere. Nempe contraria est operibus eorum, gravis est etiam eis ad audiendum.

40. Cæterum propter avaritiam, propter ambitionem paratos eos videas universa pericula subire, suscitare scandala, sustinere odia, dissimulare opprobria, negligere maledicta: ut non minus perniciose sit animositas talium, quam pusillanimitas mercenariorum. Veris ergo pastoribus dicit Pastor eorum, pastor bonus, qui pro ovibus suis animam suam ponere non peperit: *Beati eritis, cum vos oderint homines, et cum separaverint vos, et ejecerint nomen vestrum tanquam malum propter Filium hominis: gaudete in illa die et exsultate, quoniam merces vestra copiosa est in caelis* (*Matth. v, 10-12*). Siquidem non est quod fures timeant, qui sibi in caelo thesaurizant. Non est quod causentur de multiplici tribulatione, ubi multiplicationem mercedis attendunt. Quinimo gaudeant magis, ut dignum est, quod non tam persecutio, quam remuneratio augeatur: ei exsultent eo abundantius, quo plura sustinent propter Christum, ut eos proinde copiosior merces maneat apud ipsum. Quid timidi estis, modicæ fidei? Fidelis exstat sententia irrefragabili veritate subacta, quia nulla nocebit adversitas, si nulla dominetur iniquitas (*In orat. seu collecta Ecclesie*). Sed parum est nocere: etiam proderit, et copiosius proderit, dummodo sit justitia in intentione, Christus in causa, apud quem patientia patrum non peribit in finem. Ipsi gloria nunc, et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

916 ADMONITIO IN OPUSCULUM IV.

1. Inter eos qui monasticæ vitæ instituta sectantur, illud fere usu venit, ut quo quisque religiosior est, eo minus Regulæ suæ obligationem mediletur quam sensum, nec tam casuistarum placita requirat, quam legislatoris sui voluntatem. Cum enim regulæ sibi præscriptæ ex animo addictus, subjectusque sit, nihil in votis potius habet, quam eam in omnibus sequi ducem, etiamsi nulla esset parendi necessitas. Religiosis eo modo comparatis non est lex posita, nec ita necessaria est sequentis libri lectio, quam aliis, quos magis afficiunt ac sollicitant quæstiones de Regulæ obligatione, quam de vera et germana ejus sententia et praxi; neque alio animo doctores consulunt, quam ut Regulæ onus minuere, et, quoad citra crimen fieri possit, ab ejus accurata seu, ut ipsis videtur, scrupulosa observatione impune recedere sibi liceat. Ejusmodi hominibus nihil magis formidandum, quam ut incidant in doctores male sanæ voluntati obsequentes: ex quorum consiliis laxiorem viam sectentur, atque inde in Regulæ suæ neglectum, tum in ejus contemptum, ac demum in status sui odium (quæ certæ damnationis conditio est) sensim delabantur.

2. Atqui ex omnibus, meo quidem iudicio, consulere possunt neminem, qui eos et salubrius, et securius instruat, quam Bernardum: cum iis præditus fuerit dotibus quæ doctorem integerrimum efficiunt, pietate scilicet haud vulgari, doctrina cælestis infusa, et monasticarum rerum insigni peritia. Ex quo fit, ut ejus his de rebus sententia minime suspecta esse possit, sed omnino pia, certa, et omnibus ejusdem instituti sectatoribus amplectenda: adeo ut si opto nobis daretur, ut aliquis e caelo delapsus id confirmaret, nullum potius auctorem, quam istum auscultare velle deberemus. Nunc vero eam debemus gratiam Carnotensibus Sancti-Petri monachis, qui sanctissimi Patris de proposita materia sententiam et doctrinam obtinuerunt: quo qua occasione, quoque tempore acciderit, operæ pretium est investigare.

3. Quo tempore Udo abbas isti monasterio præerat, ejus loci monachi scripta epistola Bernardum consuluerunt, quænam esset Regula sancti Benedicti, ejusque statutorum obligatio. Bernardum cunctabundum iteratis litteris interpellant (nam binas Bernardus memorat, infra, nn. 57, 60) et quidem inconsulto, ut videtur, abbate: quæ causa fuit, ut Vir sanctus, qui eorum tandem obsecutus est voluntati, librum suum, non Gaufrido, quem huc perperam intrudunt vulgati indices, sed Rogerio ab anno 1131 ad annum 1158 abbati, monachisque Columbensibus ejusdem diocesis et instituti, dirigeret; ut responsum suum in manus Carnotensium monachorum, citra conscientiam ipsorum destinaverat: sed crescente materia, ex epistola factus est liber. « Proinde vos, » inquit n. 60. « si placet Librum, si placet Epistolam nominatè: » et in epistola prævia ad Columbenses, « Liber, si judicatis, non Epistola censeatur. Et quia inter multas quæstiones, quæ ibi a me solvantur, id præcipue subtilius utiliusque pertractatur, quænam liceat præcepta, et per quos, et quatenus dispensari; detur ei titulus, De Præcepto et Dispensatione, nisi vobis aliud forte congruentius videatur. » Ex his verbis, imo ex toto libro intelligimus, hunc maxime monasteriorum præpositis necessarium esse, non solum ut sibi subditos instruant, sed ut ipsi etiam agnoscant, qualis sit penes se dispensandi auctoritas.

4. Quæ occasio Carnotenses monachos ad Bernardum consulendum impulerit, nobis incertum. Nam toto Udonis abbatis regimine, quod ab anno 1128 ad annum fere 1150 productum est, nullas turbas apud eos excitatas invenimus. Quinimo Udonem abbatem cum suis monachis bene consensisse ex ipsius actis colligere licet. Ejus electionem (ut id obiter observemus) non solum magnus ille Gaufridus Carnotensium episcopus, sed etiam Matthæus Albanensis cardinalis et legatus, solemnè edicto comprobavit, anno 1128; et ipse Gaufridus episcopus, cognomento de Leugis, census ex ecclesia S. Martini de Valle suburbana, S. Petri monasterio, abbatia S. Joannis in Valleia, et leprosis debitos definivit, approbante Innocentio II et Theobaldo comite, præsentem Udone S. Petri abbate, item, Audrea de Valleia abbate, domno Bernardo Claræ-Valleensi, Gualterio Priore S. Martini de Valle, Gosleno de Leugis, fratre episcopi Gaufridi, et Gosleno de Leugis ejusdem nepote. Anno 1141, indict. ix, epacta xx, concurrente iii, decimo quinto kalendas februarii. » Erat et alius Hugo de Leugis præpositus ecclesie Carnotensis. Cæterum abbas Udo S. Petri armarii seu bibliothecæ libros vetustate pene deletos, et plures a tineis corrosos animadvertens, ratus « inhonestum et indecorum » esse, « quod monasterium magnæ nobilitatis haberet armarium tantæ paupertatis, » assensu capituli illud renovare aggressus est, assignando redditus ex singulis monasterii obedientiis, ut armarius (sic bibliothecæ præfectum vocabant) singulis annis haberet, unde libros renovare vetustos, aut vetustis novos superaddere valeret. Id factum confirmatumque anno 1145, quo tempore Bernardus sequentem librum jam composuerat.

5. Hunc quippe Petrus Venerabilis, nuper de Hispaniis reversus, a Bernardo postulavit libri quarti epistola vigesima secunda, quæ Bernardi epistolæ ducentisimæ vigesimæ septimæ respondet, scriptæ sub anno 1143, ut suo loco probatum est. Petri verba huc ascribo ex fine prædictæ epistolæ: « Mittite, si placet, per præsentium latorem, vel per alium, epistolam illam vestram, quibusdam Carnotensibus monachis, ut mihi videtur, missam, respondentem de Regulæ præceptis, et de diversis monastici Ordinis usibus: quæ in opusculo Gaufridus Cluniaci semel legi, sed nunquam postea ad relegendum habere potui. » Hoc in opusculo Gaufridus libro tertio de Vita Bernardi, capite octavo, « vigilè » sancti Doctoris « et circumspexam discretionem » merito laudat; et id sane quivis sibi facile persuadeat, quisquis æquo animo hunc librum legerit, et cum sancti Thomæ Aquinatis sententia contulerit.

6. Neque enim (ut quibusdam videri possit) severior est Bernardi doctrina, sed sincera et maxime accurata: quam facile aliunde probare liceret, si non eam solidius fulciret dicentis auctoritas. Quatuor vero præcipua de corporalibus (quas vocat) sancti Benedicti Regulæ observantiis tradidit præmissus Pater. Primum est, corporales istas observantias, non graves quidem illas (quales sunt abstinentia a carnibus, silentium nocturnum, tam severe a sanctissimo Legislatore præscripta), sed, exempli causa, « silentium nocturnum, » accedente præpositi mandato, si quominus observantur, « in peccatum reputari, non tamen in crimen, ita sane si per subreptionem aut oblivionem, non per contemptum, horum transgressio contigerit, » n. 17; ita ut « nec sine offensa negligi, nec contemni sine crimine vel ipsa queant: » et, « obnoxium faciant peccato, non magno tamen, si contemptus defuerit » ibidem: denique « vix pecca-

tum reputantur. » n. 18 præsertim cum « remedio penitentiae » sanantur. Nimirum quod hoc pacto monachus se contineat intra Regulæ limites, quæ dividitur in « Præcepta, et Remedia, » n. 32. Secundum est, ejusmodi transgressiones contemptu evadere peccata mortalia. Elatio quippe contemnentis, atque impenitentis obstinatio, in minimis quoque mandatis, culpam facit non minimam, et convertit in crimen grave rebellionis novum satis levem simplicis transgressionis, » n. 26. Tertium denique est, in eo differre contemptum a neglectu. « quod neglectus quidam languor inertiae est: contemptus vero superbiae tumor, » n. 18. « voluntatis superba contentio, » nolentis mandato acquiescere, n. 26. Denique « si possumus et nolimus, superbi sumus, » n. 31, ac per hoc contemptus rei. « non ergo, » inquit n. 26, « qualiscunque mandati præteritio criminalem facit inobedientiam, sed repugnare, sed nolle obedire, » præcepti imubi et præceptum, et pœnæ remedium respuitur.

198 7. Et hæc omnino est sancti Thomæ doctrina 2, 2, quæst. 86. art. 9, tum in corpore, tum in responsione ad primum, in qua tres sunt partes: quarum prima est de observantiis Regulæ S. Benedicti; altera de observantiis, quarum transgressio ex conducto obligat ad veniale; tertia de statutis Ordinis fratrum Prædicatorum, quæ ex speciali quodam constituto ad pœnam tantum obligant. Prima pars sic habet: « Ad primum ergo dicendum quod ille qui profitetur Regulam, non vovet servare omnia quæ sunt in Regula: sed vovet regularem vitam, quæ etiam consistit in tribus prædictis principalibus votis. Unde et in quibusdam Religionibus cautius aliqui profitentur, non quidem Regulam, sed vivere secundum Regulam, id est tendere ad hoc, ut aliquis mores suos informet secundum Regulam, sicut secundum quoddam exemplar. Et hoc tollitur per contemptum. » Et hæc est propria species Regulæ sancti Benedicti, teste etiam Bernardo n. 10. Secunda species ita exprimitur: « In quibusdam autem Religionibus adhuc cautius profitentur obedientiam secundum Regulam, ita quod professioni non contrariatur, nisi id quod est contra præceptum Regulæ, » id est præceptum proprie dictum, obligationem inducens: « transgressio vero vel ommissio aliorum obligat solum ad peccatum veniale: quia, sicut dictum est, hujusmodi dispositiones sunt ad principalia vota: peccatum autem veniale est dispositio ad mortale. » Itaque in sententia sancti Thomæ transgressiones minorum observantiarum sunt dispositiones ad transgressiones principalium votorum; ac proinde culpæ veniales.

8. At demus etiam Regulam sancti Benedicti in minoribus observantiis obligare solum ad pœnam: videamus qua ratione sanctus Thomas hac de re sententiam suam explicet: « In aliqua tamen religione, fratrum scilicet Prædicatorum, transgressio talis, vel ommissio ex suo genere non obligat ad culpam, neque mortalem, neque venialem, sed solum ad pœnam taxatam sustinendam; quia per hunc modum ad talia observanda obligantur, qui tamen possent venialiter, vel mortaliter peccare ex negligentia, vel libidine, vel contemptu. » Ergo ex sancto Thoma etiam, in iis statutis quæ obligant ad solam pœnam, incurri potest venialis culpa « ex negligentia vel libidine, » imo et mortalis » ex contemptu. » Uno verbo, ejusmodi errorum qualitas pendet ex affectione animi, cujus negligentia vel prava dispositio nulla constitutione excusari potest, maxime ubi non fertur in unam quamdam observantiam, sed in totum corpus observantiae regularis.

9. Ad hanc doctrinam illustrandam necessaria est responsio ad tertium, in qua contemptum ita explicat, « quod tunc committit aliquis vel transgreditur ex contemptu, quando voluntas ejus renuit subijci ordinationi legis vel regulæ » (quæ ipsissima est Bernardi doctrina), et ex hoc procedit ad faciendum contra legem vel regulam. Quando autem e converso propter aliquam particularem causam, puta concupiscentiam vel iram, inducitur ad aliquid faciendum contra statuta legis vel regulæ, non peccat ex contemptu, sed ex aliqua, alia causa, etiamsi frequenter ex eadem causa, vel alia, simile peccatum iteret. Sicut etiam Augustinus dicit in libro de Natura et Gratia, quod non omnia peccata committuntur ex contemptu superbiae. Frequentia tamen peccati dispositive inducit ad contemptum.

199 10. Itaque secundum mentem beati Thomæ, ex habitu seu consuetudine ejusmodi culparum fit progressus in contemptum: quia in re omnino consentire videtur cum Bernardo, qui ait n. 26, ejusmodi lapsus « per contemptum verti in usum et consuetudinem; quasi contemptus gradus sit ad consuetudinem, non consuetudo ad contemptum. » Et tunc, » inquit, non peccati species, » nempe levior graviore sit, « sed peccantis intentio pensatur. » Eandem sententiam fusius explicat in libro de Humilitate, capitibus 20 et 21. Verum alter cum altero recte conciliari potest, si dixerimus, Bernardum esse intelligendum de consuetudine obfirmata, a qua quis recedere nolit, neque se revocando ad mandatum, neque pœnam culpæ subire volendo, quo nonnisi contemptu perveniri potest: Thomam vero explicandum de consuetudine, quæ oritur ex fragilitate et commotione passionis, quam quis ex animo abjicere vellet, sed per infirmitatem non valet; quæ nihilominus consuetudo ad contemptum (nisi generose tandem ei resistatur) sensim pertrahit. Verum longius progredior: sed tamen (ut quidem existimo) non otiose, nec intempestive. Finio cum effato Joannis Saresberiensis in epistola ducentesima octogesima secunda: « Minima servata vitam acquirunt, et plerumque martyrii gloriam promerentur: neglecta vero ex crimine inobedientiae et contemptus æternam ingerunt mortem. » Cæterum sequentis opusculi editio Rotomagi primum facta est ante annum quingentesimum absque temporis nota, adjunctis libris de Consideratione, et Apologia ad Guillelmum, uti alias monuimus.

SANCTI BERNARDI ABBATIS DE PRÆCEPTO ET DISPENSATIONE LIBER.

500 EPISTOLA AD ABBATEM COLUMBENSEM.

DE OPERE SEQUENTI.

Domno Abbati Columbensi, frater BERNARDUS abbas dictus de Clara-Valle, valere in Domino semper. Rescriptum meum ad epistolas Carnotensium quo-

rumdam monachorum, vobis primum, ut promiseram, destinare curavi: ubi et aliud quoque impletum est quod jussistis. Nam cum breviter rescribere decrevissem, et epistolis epistolam tantum reddere velle cœpisssem; hortatu vestro in libri, ut cernitis,

longitudinam protraxi stilum, ut et in pluribus plures possint aedificari. Quod opus cum a vobis perlectum fuerit, tunc non ipsis, ad quos factum est, sed eorum prius reddatur abbati: et sic demum ad ipsos, si jusserit abbas, perveniat. Monachi enim sunt; et ex lege suæ Regulæ sine nutu sui abbatis sicut dare, ita et accipere datas prohibentur epistolas (Reg. S. Benedicti, cap. 54). Nam et ob hoc maxime diu, sicut scitis, multum licet rogatus ab eis, respondere tardavi, quod (ut mihi videbatur) ignorante abbate scribere illas epistolas et mittere præsumpsissent. Nec falso id suspicatus sum, uti postmodum liquido comperi. Ego cepto operi (quod quidem legentibus apparebit) Epistolæ nomen indideram: sed quoniam pro nomine modum, vestro obviantem mandato, ut promiseram, non servavi; Liber, si judicatis, non Epistola censeatur. Et quia inter multas quæstiones, quæ ibi a me solvuntur, id præcipue subtilius utiliusque pertractatur, quænam liceat præcepta, et per quos, et quatenus dispensari; detur ei titulus, De Præcepto et Dispensatione: nisi vobis aliud forte congruentius videatur.

PREFATIO AD MONACHOS CARNOTENSES

IN TRACTATUM SEQUEM.

Qua mente jam tacebo? qua fronte tamen loquar? Crebris epistolis et nuntiis cogitis me aut propriam prodero imperitiâ, aut officium renuere charitatis. At ego malens sine illa quæ inflat, quam absque illa quæ ædificat, inveniri; victus tandem precibus vestris, duris injicio nodis ungues teneros, et, ut vereor ego, non aliud quam terendos. Sed hoc incassum. Nam mea me, ut scribitis et præscribitis, tam absentis scripta quam verba presentis arguunt excusantem. Quis enim jam relinquitur mihi vel de impossibilitate cau- audi locus, præsertim apud vos, qui ex ore et ex corde meo satis certum tenere vos creditis, quantum possim in talibus? Fidei proinde vestræ, non meo fidens ingenio, abyssum ingredior quæstionum; nesciens (Deus scit) qua emersurus. Præsto charitas erit, utiam ita et veritas. Si quominus, excuset effectum defectus potius ingenii: voluntatem certe non culpabit. Tentabo autem easdem, si potero, quæstiunculas sub epistolari cunctas brevitate redigere, etsi non epistola brevi. Mirum siquidem non est, si fuero ego longior in exponendo: cum vos tantum eas ponendo, duas et ipsas satis longas epistolas texueritis.

CAPUT PRIMUM.

Ad monasticæ Regulæ instituta præcepta sint, an consilia duntaxat.

I. Prima igitur quæstio circa Regulam nostram versatur, de qua (ni fallor) et reliquæ omnes, aut pene omnes oriuntur. Quæritis nempe, Regularis illa institutio quomodo et quatenus sit pensanda profitentibus eam: utrum videlicet cuncta quæ continet, putanda sint esse præcepta, consequenter et

(93) Corporales observantias vocat n. 3 et sqq.

damnosa transgredienti: an consilia tantum vel monita, et ob hoc nullius, aut non magni ponderis sit ipsorum professio; nullius, aut non gravis culpæ ipsorum prævaricatio: an certe quædam sint deputanda imperiis, quædam pro consiliis reputanda, quo partim ea liceat, partim non liceat omnino prætergredi. Et si hoc ultimum detur, distingui a me tuoc **501** demum certos ac proprie cujusque partis limites flagitatis: ne cui forte per varias sui sensus opiniones licentius vagandi detur occasio; sicque liquare culicem et camelum glutire contingat, si nesciat quantum curæ vel operæ suæ quibusque debeat observantiis. Hic est, quantum recolo, totus vestræ illius partitionis sensus, etsi non verba. Quod autem subjungitis et pergitis inquirere de obedientia, quibus gradibus distinguatur, quibus claudatur limitibus; ad eandem arbitror pertinere divisionem, quippe quæ in decretis regularibus præcipua habetur: et puto, cum ad illam satis responsum fuerit, de ista jam nil supererit quod ambigatur.

2. Itaque, ut sentio ego, Regula sancti Benedicti omni homini proponitur, imponitur nulli. Prodest, si devote suscipitur et tenetur; non tamen, si non suscipitur obest. Quod autem in voluntate est suscipientis, non in potestate proponentis; voluntarium merito dixerim, non necessarium. Attamen hoc ipsum quod dico voluntarium, si quis ex propria voluntate semel admiserit et promiserit deinceps tenendum, profecto in necessarium sibi ipse convertit, nec jam liberum habet dimittere, quod ante tamen non suscipere liberum habuit. Ideoque quod ex voluntate suscepit, ex necessitate [al. add. jam] tenebit; quia omnino necesse est eum reddere vota sua quæ distinxerunt labia sua, et ex ore suo aut condemnari jam, aut justificari. Cæterum felix, ut quidam sanctorum ait, necessitas, quæ cogit in melius (S. AUGUSTINUS, epist. 127). Omnia proinde sancti Benedicti instituta, exceptis sane nonnullis de spiritualibus, verbi causa, charitate, humilitate, mansuetudine, quæ non tam ipsum constat instituisse quam Deum, et ob hoc penitus non esse mutanda; de cætero reliqua universa (93) non profitentibus quidem monita tantum, seu consilia censenda sunt, nec gravant non observata: cum tamen profitentibus in præcepta, prævaricantibus in crimina fiant, sive (ut vestra vobis reddam) illis voluntaria vel factita, istis necessaria, et tanquam naturalia non immerito reputantur. Ita sane necessaria dixerim, ut ex eis minime præjudicetur necessariis rationabilibusque dispensationibus.

CAPUT II.

In constitutionibus majorum quando et a quibus dispensandum.

3. Sed non omnibus in hujusmodi credita est dispensatio, nisi his duntaxat qui cum apostolis dicere possunt: Sic nos existimet homo ut ministros Christi, et dispensatores mysteriorum Dei (I Cor. iv, 7). Novit autem fidelis servus et prudens, quem constituit Dominus super familiam suam, ibi tantum